

OBJEKTET SOM HISTORISK DOKUMENTATION

Al viden om mennesker og deres forhistorie stammer fra arkæologiske udgravninger og arkæologernes arbejde med de objekter, de har fundet. Objekterne, f.eks. redskaber, våben, smykker, rester af dragter og andre oldsager er med til at give os informationer om den tid, de stammer fra. Efter 1000-tallet kommer de første skriftlige historiske kilder, men de fortæller ikke alt – og så må arkæologerne i gang med at undersøge objektet.

Solvognen er et eksempel på et af de mest berømte genstande. Solvognen er afbildet på vores 1000 kr. seddel, hvor man kan se en hest, der trækker en skive. Bogen; Tegn og ting fra fortiden fortæller: "De to figurer er lavet af bronze og guld. De står på en slags vogn. Guldet på skiven er tyndt som papir. Der er fine mønstre både på skiven og hesten. Hesten og vognen er ca. 60 cm lang tilsammen og vejer det samme som fire liter mælk. Solvognen kalder vi dette fund fra bronzealderen. Vi tror, at Solvognen blev brugt dengang for cirka 3500 år siden, når der var særlige fester for guderne."

Guldhornene er Danefæ. De er fundet med næsten hundrede års mellemrum, det ene af Kirsten Svends datter i 1639. Det andet af husmanden Erik Lassen i 1734. Kirsten Svend fik et skørt af kongen i findeløn, mens Erik Lassen fik 200 rigsdaler. Hvert år bliver der afleveret op imod 1000 Danefæ til Nationalmuseet, og i 2017 blev udvalgte genstande vist på særudstillingen Danefæ.

Blandt de udstillede genstande var bl.a. skatten fra Fæsted øst for Ribe. Med sine 1,5 kg. guld er skatten en af de største guldskatte fra Vikingetiden. Skatten er, ifølge Nationalmuseet, nedgravet i 900 tallet, og må i sin samtid have repræsenteret en uhyre stor værdi. Ejermanden kan derfor have tilhørt kredsen omkring Gorm den Gamle og Harald Blåtand. På udstillingen blev der også vist 11 mønter fra vikingetiden, middelalder og nyere tid. Mønterne blev fundet ved et detektor-rally på markerne ved Aggersborg ved Limfjorden af medlemmer af Thy/Mors detektorforening. Med metaldetektoren har Nationalmuseet fået et helt nyt og ukendt indblik i alle de små og store mønter, der var i omløb mand og mand imellem. Møntbrugen må have været langt mere udbredt, end vi troede før detektoren, skriver Nationalmuseet i et internt dokument om de enkelte fund. "Danefæ er hele tiden med til at lære os nyt om historien. De fundne objekter er af stor historisk betydning," mener Marlene Kwamm, der var med til at lave udstillingen Danefæ for museet.

Nationalmuseet valgte i 2017 at lave særudstillingen, "Flight for life, 2017", hvor samtidsobjektet var i centrum, dvs. indsamlede genstande fra vores egen tid. På udstillingen blev f.eks. vist gummibåde, tøj, sko og andre flygtninge artefakter indsamlet på den græske ø Lesbos, i

flygtningelejre der og i Tyrkiet og i Danmark. Alle indsamlede objekter er nu registreret og arkiveret som en del af Nationalmuseets samling på linje med netop berømte fund som Solvognen og Guldhornene. I forbindelse med åbningen af udstillingen understregede daværende museumsinspektør Gitte Engholm bl.a. at også objekter, som vi er omgivet i vores hverdag, er vigtige som led i en historisk dokumentation. De er således en del af vores egen måde at indskrive os i historien på. Vi er alle sammen selv en del af historien, og vi spiller en rolle i den.

FAMILIEN SOM HISTORISK DOKUMENTATION

SYRIEN

Yaras mormor Wadha boede i Palæstina i en by ved havet. Hendes far havde en gård med frugttræer og en køkkenhave med grøntsager og urter. Det var hans arbejde. Familien levede af afgrøderne fra gården. Wadha hjalp tit sin far med det praktiske arbejde. Hun vandede i køkkenhaven og var med til plukke frugt. Tæt ved gården var en sø, hvor hun elskede at tage sig en svømmetur. Nogle gange, når hun kedede sig, smed hun sten i søen. Hun legede også meget med de andre børn. Der var ingen voksne, der holdt øje med dem. De legede meget mere med hinanden, end børn gør i dag i Syrien, fortæller Wadha, der var barn i 60'erne. Wadha hjalp også sin mor med at lave mad. Hendes far arbejdede aldrig i køkkenet.

Til morgenmad kunne Wadha f.eks. spise yoghurt, ost og arabisk brød. En slags flade runde brød, der minder om pitabrød. Nogle gange fik de timian blandet med sesamfrø og olieolie. Osten var altid hvid fetaost. Det er næsten det samme, som børn i Syrien spiser til morgenmad i dag. Til aftensmad spiste familien traditionelle, arabiske retter, f.eks. maktous, fyldte auberginer med rød peber, valnødder, chili og hvidløg. De spiste også labana, osteboller lavet af yoghurt. De spiste humus og oliven. De kendte ikke til pomfrites, pizza eller italiensk pasta, som mange syriske børn godt kan lide at spise i dag.

Familien havde ikke fjernsyn, og computeren og internettet fandtes ikke.

TIL FEST

Dengang Wadha var barn kunne en bryllups fest vare fra tre dage op til en uge, og der kom rigtige mange gæster rejsende til festen, også langt fra. Kvinderne festede og dansede i et lokale, mens mændene opholdt sig i et rum ved siden af. Der var altid levende musik, og de dansede bl.a en dans, der hedder Dabka. Det er en folkedans, hvor de dansende også synger, mens de danser i en kæde. Nogle gang er der en af de dansende, der fører og viser de andre, hvordan de skal bevæge sig. Et syrisk bryllup koster mange penge. Sådan var det i 60'erne. Sådan er det også i dag. Dengang var kjolerne beskedne og enkle, mens de i dag ofte er overdådige skrud, med masser af hvide blonder og pailletter.

Wadha fortæller, at dagen før vielsen havde man "Henna-dag", hvor brudeparret, både kvinden og manden fik malet mønstre på hænder og arme. Henna findes også i dag, men bliver mest brugt som hårfarve, der farver håret rødt.

Ellers var EID den vigtigste fest for familien. Festen foregik ikke bare inde i huset, men også ude på gaden. Alle mennesker fejrede EID på én gang. Familien var samlet med gode venner, og børnene fik slik og gaver og nogle gange penge-gaver. EID er en muslimsk fest inden for islam og fejres også i dag to gange om året. Den største af festerne bliver på arabisk kaldt Id al-Fitr og markerer afslutningen på fastemånedens Ramadanen, hvor voksne, raske muslimer faster fra solopgang til solnedgang ved at holde sig fra mad, drikke, rygning og sex. Under Id al-Fitr er det forbudt at faste.

Yara er flygtet fra krigen i Syrien sammen med sin familie og i bor nu på Bornholm, hvor hun går i 9. klasse på Paradisbakkeskolen. Hun holder kontakt med sin mormor Wadha på Skype og på nogle gange ringer hun til hende fra mobiltelefonen.

DANMARK

Ejvins mormor Pernille er vokset op i 60'erne. Da hun var lille, bestemte hendes far i familien. Han var familiens overhoved. Han kunne blive gal og råbe meget højt. Børnene skulle sidde pænt ved middagsbordet. De skulle være stille og lade de voksne tale i fred. Pernilles mor lavede the og kakao til børnene, når de kom hjem fra skole. Hendes far kom sent hjem og tog sig en lur på sofaen. Det var altid hendes mor, der lavede aftensmaden, aldrig hendes far.

Til aftensmad fik de tit brun sovs, krebinetter med brun sovs, koteletter i fad (med champignon sovs), stegt flæsk og persille sauce. De fik også brændende kærlighed, kartoffelmos med stegt flæsk og persille og stegte sild, der var vendt i æg, mel og rasp og derefter lagt på panden. De fik aldrig sodavand og ketchup. Pizza fra den lokale pizzamand fandtes ikke. Der var ikke nogen steder, hvor man kunne købe "Take away" som i dag. Ordet "Take away" kendte Pernille ikke.

Da familien fik fjernsyn, var der kun en kanal. Hele familien så den samme udsendelse i sort/hvid. De havde stueantenne på fjernsynet. Pernilles far måtte hele tiden hen og dreje på stueantennen for at få fjernsynet til at virke. Der var ikke noget internet, og ingen computer. Pernilles far havde en skrivemaskine, han skrev på. I skolen skrev de i hånden.

De første tre år Pernille gik i skole, gik hun også i skole om lørdagen. Om søndagen gik hun i søndagsskole i kirken. Lærerne i skolen kunne godt finde på at bruge fysisk straf, f.eks. var der en lærer, der tog fat i huden og de små hår lige ved ens øre, og så løftede han en op i håret og huden. Det gjorde ondt.

TIL FEST

Julen var den vigtigste familie-fest. Juleaften var en særlig aften med store forventninger. Ligesom i dag dansede familien omkring juletræet, og der var gaver til alle. Anden juledag var der julefrokost med gode venner. Først en lang tur i skoven. Bagefter spiste gæsterne alle resterne, and, gås, flæskesteg og brune kartofler fra juleaften.

Når Pernille havde fødselsdag startede hele familien med fælles, lækker morgenmad. Ved siden af hendes tallerken, havde hendes mor lagt fint indpakkede gaver. Om eftermiddagen kom alle pigerne fra hendes klasse på besøg. Der blev serveret kagemand med slik på og hjemmebagte boller med smør. Børnene legede sanglege, f.eks. "To mand frem for en enke". Man stiller sig op to og to på en lang række. Enken kalder det bageste par i rækken frem ved at råbe; "To mand frem for en enke..... løb! Slip og løb væk fra din mage. Undgå enken og genfind din mage eller bliv selv enke. De spillede også rundbold og langbold på græsplænen.

FAKTA ARK TORM LOTTE

Det danskejede tankskib Torm Lotte reddede 18. juni 2014 564 flygtninge fra druknedøden, da deres skib var ved at kæntre i havet nord for Tunesien. Skibets danske kaptajn Peter Sams har fortalt, hvordan den italienske kystvagt bad Torm Lotte om at vende om for at inspicere et flygtningeskib. Han troede, at der måske ville være 50-100 mennesker ombord på flygtningeskibet, men virkeligheden var en anden.

Skibet, en gammel faldefærdig fiskerbåd var tæt pakket med mennesker, og da Torm Lotte nærmede sig begyndte folk at springe i vandet i desperation for at redde livet.

”Der blev ved med at komme nye mennesker op på dækket. Jeg var fuldstændig paralyseret. Folk på fiskerbåden var ved at gå i panik. Først bagefter fandt vi ud af, at der var bygget særlige rum under dækket, hvor de havde ligget i dagvis uden at vide, hvad der skulle ske,” har Peter Sams forklaret til ”Go morgen Danmark” på TV2.

Folk sprang i vandet, selvom de ikke kunne svømme. Mange uden redningsvest, og da besætningen på Torm Lotte fik placeret en gangvej langs med skibet, en slags stålbro for bedre at kunne hjælpe flygtningene op af vandet – kunne de se, at der også var mange børn i vandet.

Da alle flygtninge var kommet godt om bord, sørgede besætningen for tæpper og noget at spise og drikke. Derefter blev de sejlet til øen Malta, hvor de lokale myndigheder tog over.

Samme dag som Torm Lotte gennemførte sin storstilede redningsaktion blev der på den italienske ø, Lampedusa fundet 18 døde mennesker på en båd med over 600 flygtninge ombord.

Italien, og de italienske myndigheder har kæmpet i mange år med en strøm af flygtninge, der kommer til landet i synkefærdige fartøjer. Disse skibe sætter ofte kursen fra det nordlige Afrika mod den italienske ø, Lampedusa, en ø på størrelse med Anholt. Den ligger midtvejs mellem Tunesien og Sicilien og udgør Italiens sydligste spids.

I 2013 kommer der, ifølge Ritzaus Bureau over tre gange så mange flygtninge ad søvejen som året før i 2012. Ifølge det europæiske grænseagentur Frontex er antallet af fattige mennesker, der forsøger at komme illegalt fra Nordafrika til især Italien, næsten fordoblet i.f.t. samme periode sidste år til knap 60.000 mennesker.

Kaptajn Peter Sams har givet Tag kufferten med-projektet lov til at bruge hans og besætningens amatørfotos fra redningsaktionen.

FAKTA ARK LAMPEDUSA

Lampedusa, oktober, 2011, noter fra dagbogen.

Siden januar 2011 er mere end 50.000 flygtninge og immigranter gået i land på Lampedusa på flugt fra krig, uro og fattigdom. Det er mange mennesker på en lillebitte ø, hvor der normalt kun bor cirka 6000 mennesker. Lampedusa er på størrelse med Anholt og udgør den sydligste spids af Italien.

Giacomo Sferlazzo er sanger på øen. Sammen med et par venner har han dannet foreningen Askausa, der betyder "barfodet" på siciliansk dialekt. Navnet er valgt til minde om dengang alle børn på øen legede, sorgløse og ubekymrede på bare fødder. Gennem de seneste år har Askausa hjulpet flygtninge, der er kommet sejlene til øen fra det nordlige Afrika. Foreningen har hjulpet med mad, tøj, et bad og husly.

Lampedusas flygtningecenter har kun plads til 850 beboere. Især i de tidlige vintermåneder, januar, februar i år kom der mange tusind immigranter til øen – som følge af det arabiske forår.

Langt de fleste boede på gaden, sov under biler og busser, spiste det, de kunne tigge sig til eller fiske op af øens mange, **bugnende** skraldespande.

Skibene, de kommer sejlene i, ligger stadig rundt omkring på øen. En slags bådkegler med hundredevis af fiskerbåde og andre småfartøjer, der ligger sønderslået, væltet omkuld med træbugen op af som forliste hvaler.

Her er hvad jeg finder under mit besøg på en bådkegler, inden militærpolitiet stopper mig:

En pakke cigaretter, et frottehåndklæde, en elpære, et stjerneformet tøjdyr til en baby, en rød tandbørste, en plasticsandal med bildæk surret som sål, en mobiltelefon uden tastatur, en pakke Fathma the, en tom dåse sardiner, en tom dåse rød peber, en brun plasticsandal, en dametaske med påsyet leopardfarvet pels, en parlør - arabisk-italiensk med det skæve tårn i Pisa uden på, en pose karry, et telefonkort fra Telecom, en kalender, en saks, en sok og noget gammelt brød, der er ved at blive opløst i regnen.

Også Askausas medlemmer samler på efterladte ting. De skal bruges til en udstilling. På en måde fungerer Askausa allerede som et lille, lokalt museum. De indsamlede ting er en del af vores historie, mener Askausa. "En slags monumenter over mennesker, deres skæbne, deres liv."

På Lampedusa leger børnene på pladsen foran byens kirke. De cykler om kap, drejer hurtig rundt, smider cyklen på fliserne, rejser den op igen, sætter turbo på og vipper til sidst den tohjulede hest op på baghjulet. Et stunt der tydeligvis gør indtryk på flokken af piger, der kigger beundrende.

I skolen lærer børnene også om øens historie. Gennem århundreder har øens særlige beliggenhed midt i havet, mellem Europa og Afrika – gjort øen til tilflugtssted. Sømand er gået i land for at hente frisk drikkevand og mad. Også fugle på træk fra Afrika til Europa tager en pause på øen undervejs.

Legenden fortæller, at der i et gammelt kapel på øen, Madonna di Porto Salvo var et særligt rum, hvor sømænd kunne komme og hente beskøjter eller redskaber. Havde de selv noget, de kunne undvære, blev det efterladt til de næste rejsende.

Giacomo Sferlazzo siger, at der tradition for, at kristne og muslimske sømænd kunne bede sammen i det lille kapel. Der var en statue af den hellige Madonna med en olielampe foran og både kristne og muslimer plejede at fylde olie på lampen, når de kom forbi. Nogen siger, at navnet Lampedusa stammer fra den lampe.

Pernille Bøggild, Lampedusa oktober 2011.

LILLE MENNESKEDYR

Sandkorn, perlemor og musling
med kroppen lukket i
digitalt dirrende
fosterdyr, sølvfisk
og selvlysende koral
vandspøgelse på vej
ned i dybet

havet sletter dine spor

du kunne være måneraket med lysende hale
og himmelfart

men det går langsomt ned
raketten ville syde og gå ud

en faldende sort skygge
forbi en stime af sild
og søgræsset driver
forbi gennem havets store gennemsigtige blå

krop
hoved
hale
arme, ben

projektion på puden
udvirkelig fordybning af duft
af hud
af krop

i månelys
erindring

strømmen drejer dig rundt
små strittende tangfingre
og ben folder sig ud
mørket og helvede trækker dig levende ned

du forsvinder
skibet sejler
en mor har mistet sit barn

